УДК 630*232.32(477.51)

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ В ДП “КОРЮКІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО”

І.В. Хуторна, студентка магістратури*

О.Ю. Кайдик, кандидат сільськогосподарських наук

Висвітлено сучасний стан деревного розсадництва ДП «Корюківське лісове господарство» та наведено шляхи удосконалення агротехніки вирощування і підвищення рентабельності виробництва лісового садивного матеріалу.

Ключові слова: розсадник, садивний матеріал, сіянці, саджанці, агротехніка вирощування.

Головним завданням лісового господарства України є вирощування високопродуктивних, довговічних та біологічно стійких лісових, полезахисних та інших видів штучних насаджень із господарсько цінних деревних рослин. Для його виконання підприємствам, насамперед, потрібен високоякісний садивний матеріал, який вирощують як у відкритому, так і закритому ґрунті на розсадниках, як з відкритою, так і закритою кореневою системою. Останній вид є перспективним для лісокультурного виробництва [2, 3] особливо з урахуванням доцільності підвищення приживлюваності створюваних лісових культур.

Мета дослідження – виявити можливі шляхи вдосконалення агротехніки вирощування високоякісного садивного матеріалу в ДП «Корюківське лісове господарство» та підвищення рентабельності його виробництва.

Матеріали та методика дослідження. Для досягнення поставленої мети було сформульовано такі завдання:

- обстежити постійні та тимчасові розсадники підприємства, проаналізувати асортимент садивного матеріалу та агротехніку його вирощування;

* Науковий керівник – кандидат сільськогосподарських наук О.Ю. Кайдик

© І.В. Хуторна, О.Ю. Кайдик, 2015

- за звітними даними підприємства проаналізувати обсяги виробництва садивного матеріалу та його потребу для відтворення лісів;
- оцінити забезпеченість лісокультурних робіт садивним матеріалом;
- запропонувати шляхи вдосконалення вирощування садивного матеріалу на розсадниках підприємства.

Результати дослідження. Для забезпечення лісокультурних робіт садивним матеріалом у ДП «Корюківське лісове господарство» функціонують три постійних (загальною площею 4,80 га) та шість тимчасових (1,31 га) лісових розсадників, у яких продукується садивний матеріал сосни звичайної, ялини звичайної та колючої, туї західної та її декоративних форм, дуба звичайного, липи крупнолистої, берези повислої та деяких інших. Переважаючими ґрунтами на розсадниках є зональні дерново-підзолисті.

При вирощуванні садивного матеріалу лісових порід на постійних розсадниках не повною мірою дотримуються вимоги щодо агротехнологій його виробництва, зокрема: застосовуються науково не обґрунтовані сівозміни, відсутня науково-обґрунтована система добрив, використовуються не раціональні схеми посіву та садіння, низький рівень механізації багатьох робіт тощо.

Лісовий садивний матеріал вирощують у теплицях, парниках, коробах та у відкритому ґрунті постійних і тимчасових розсадників (табл. 1).

1. Характеристика бази деревного розсадництва ДП «Корюківське ЛГ»

Лісництво	Характеристика місць вирощування посадкового матеріалу							
	короб		теплиця		тимчасовий розсадник		постійний розсадник	
	к-сть, шт.	площа, га	к-сть, шт.	площа, га	к-сть, шт.	площа, га	к-сть, шт.	площа, га
Щорське	1	0,002	-	-	1	0,30	-	
Новоборовицьке	-	-	2	0,10	2	0,42	-	
Єлінське	-	-	1	0,05	2	0,39		
Брецьке	-	-	2	0,08	1	0,20		
Тихоновицьке	-	-	-	-	-	-	1	1,2
Андрониківське	-	-	-	-	-	-	1	1,7
Корюківське	-	-	-	-	-	-	1	1,9
Разом	**1**	**0,002**	**5**	**0,23**	**6**	**1,31**	**3**	**4,80**

Розподіл продукуючої площі розсадників даного підприємства за відділеннями наведено в табл. 2.

2. Продукуюча площа розсадників ДП «Корюківське ЛГ» в розрізі відділень

Назва лісництва	Посівне відділення, га	Шкільне відділення, га
Новоборовицьке	0,126	0,05
Єлінське	0,06	-
Тихоновицьке	0,43	-
Щорське	0,028	-
Андрониківське	0,25	0,01
Корюківське	0,49	0,09
Брецьке	0,10	-
Разом	**1,484**	**0,15**

З даних, наведених у табл. 2 видно, що посівне відділення присутнє на розсадниках усіх лісництв, а шкільні лише у Новоборовицькому, Андрониківському та Корюківському лісництвах. Маточні плантації та допоміжні частини у лісництвах відсутні. Також на розсадниках є площі, які не використовуються для вирощування садивного матеріалу.

Коефіцієнт зайнятості площі розсадників Корюківського лісгоспу за цільовим призначенням за нашими розрахунками становить 0,28, який є надзвичайно низьким і свідчить про нераціональне використання земель.

У посівних відділеннях розсадників ДП «Корюківське лісове господарство» вирощуються переважно сіянці сосни звичайної (майже 2140 тис. шт.), оскільки вона є головною породою у насадженнях лісгоспу. Друге місце за обсягами вирощування хвойних порід займає ялина звичайна (24 тис. шт.), яку використовують, в основному, для вирощування новорічних ялинок.

Баланс сіянців наведено в табл. 3, з даних якої видно, що забезпеченість лісництв садивним матеріалом знаходиться на достатньому рівні. За 2014 рік у надлишку вирощено сіянці сосни звичайної та туї західної, які підлягали продажу. Сіянці фундука вирощено у недостатній кількості для забезпечення власних потреб, а тому лісівники ДП «Корюківське ЛГ» планували закупити їх в інших господарствах.

3. Баланс сіянців ДП «Корюківське ЛГ» станом на весну 2015 року

Порода	*Наявність на 01.01.2015 р., тис. шт.*	*Потреба, тис. шт.*	*Баланс, тис. шт.*	
			лишки	*нестача*
Сосна звичайна	2137,0	1988,0	149	-
Ялина звичайна	24,0	24,0	-	-
Сосна кримська	13,0	13,0		-
Туя західна	3,3	1,0	2,3	-
Модрина японська	13,8	13,8	-	-
Ялиця кавказька	1,3	1,3	-	-
Ялина сербська	5,5	5,5	-	-
Ялина східна	0,04	0,04	-	-
Ялина колюча	0,23	0,23	-	-
Ялина біла	5,1	5,1	-	-
Дуб звичайний	57,0	57,0	-	-
Липа крупнолиста	6,0	6,0	-	-
Дуб червоний	20,0	20,0	-	-
Клени	2,0	2,0	-	-
Береза повисла	105,0	105,0	-	-
Вільха чорна	13,8	13,8	-	-
Яблуня	3,1	3,1	-	-
Фундук	0,2	0,44	-	0,24
Всього:	**2410,37**	**2259,31**	**151,3**	**0,24**

Баланс саджанців на весну 2015 року по ДП «Корюківське лісове господарство» наведено на рисунку, з даних якого видно, що саджанці більшості порід вирощено у кількості, необхідній для задоволення власних потреб. За 2014 рік у надлишку (166 шт.) вирощено лише саджанці туї західної, які передбачалося реалізувати. Крім згаданих на рисунку порід у ДП «Корюківське лісове господарство» вирощують також саджанці айви японської, гледичії триколючкової, верби Матсудана, багряника японського та деяких інших порід.

Для підвищення економічної ефективності пропонується створити комбіновані шкілки, поєднанням різних видів вирощуваних рослин у межах однієї сівозміни, наприклад, у міжряддях деревних порід висаджувати кущові.

Науково-обґрунтовані сівозміни дають нам можливість підтримувати та підвищувати родючість ґрунту, покращувати його структуру, накопичувати та раціонально використовувати вологу й елементи мінерального живлення, полегшувати боротьбу з бур’янами, хворобами та шкідниками [1].

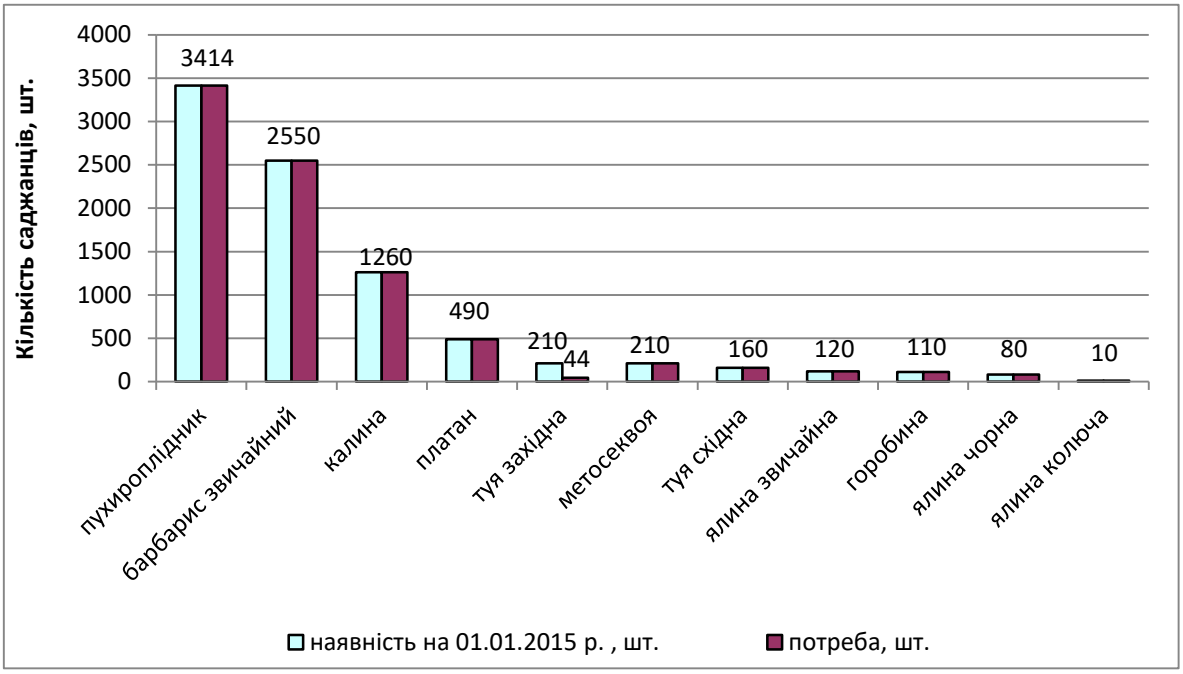

Баланс саджанців на весну 2015 року по ДП «Корюківське ЛГ»

На розсадниках даного підприємства у сівозмінах застосовується чорний пар. Як відомо з літературних джерел [1, 3] у зоні Полісся (де й знаходиться лісгосп) рекомендовано застосовувати сидеральний пар. З огляду на це, на розсадниках підприємства доцільно замінити чорний пар сидеральним з вирощуванням на зелене добриво різних видів однорічного чи багаторічного люпину, люпино-фацелієвої суміші, гороху зимуючого тощо.

У розсадниках ДП «Корюківське лісове господарство» застосовуються лише рядкові посіви у посівних відділеннях постійних і тимчасових розсадників. Це пов’язано із тим, що ці відділення невеликі за площею і всі роботи, пов’язані із посівом та доглядами за ґрунтом, виконуються вручну. З метою зменшення обсягів ручної праці та підвищення рівня механізації робіт підприємству доцільно в посівних відділеннях постійних розсадників запровадити стрічкові посіви, що дають змогу механізувати більшість робіт. Зокрема, для вирощування сіянців хвойних порід доречно використовувати стрічкову 5-борозенкову (25-25-25-25-50 см) схему, а для листяних – стрічкову 4-борозенкову (30-30-30-60 см).

Догляд за сіянцями на підприємстві проводять як вручну, так і механізовано. Механізовані догляди варто поєднувати із використанням гербіцидів. Проте під час планування і проведення робіт із гербіцидами слід суворо дотримуватися вимог безпеки, які вказані у діючих Державних санітарних правилах [4].

Для підживлення садивного матеріалу у ДП «Корюківське лісове господарство» застосовують переважно нітроамофоску, оскільки вона містить основні елементи мінерального живлення, необхідні для рослини. З метою повноцінного забезпечення садивного матеріалу поживними речовинами пропонуємо дотримуватися раціональної, науково-обгрунтованої системи добрив для зони Полісся, розробленої П.Г. Кальним [1].

З метою захисту садивного матеріалу від пошкоджень личинками хруща в лісовому розсаднику використовують розчин інсектициду «Актара», яким обробляють кореневі системи сіянців перед посадкою, а у разі виявлення пошкоджень вводять цей препарат у зону кореневої системи уже посадженої рослини через зроблений у ґрунті отвір.

З точки зору підвищення біологічної стійкості створюваних лісів, слід збільшити питому масу використання садивного матеріалу із нетравмованою кореневою системою. Оскільки у лісгоспі вирощуванням садивного матеріалу такого виду тільки починають займатися, вважаємо за необхідне вдосконалювати та розвивати і цей напрям. Головною проблемою, яка відтерміновує початок індустріалізованого виробництва садивного матеріалу із закритою кореневою системою на підприємстві була і лишається необхідність вкладання значних коштів у запровадження такого виробництва на перших етапах, що не завжди під силу одному підприємству і потребує кооперації зусиль декількох виробників.

Впровадження технологічних заходів на підприємстві повинно включати в себе використання новітніх технологій, машин і механізмів для створення посівів, посадки сіянців і саджанців та обслуговування всіх необхідних операцій з вирощування посадкового матеріалу. З використанням цих

технологій зменшуються обсяги ручної праці, що є вигідним з економічної точки зору та сприяє створенню безпечних умов праці. Для вирощування садивного матеріалу із закритою кореневою системою є доцільним придбання автоматичної лінії для наповнення контейнерів субстратом, проведення операцій по висіву насіння чи садінню посадкового матеріалу.

Використання садивного матеріалу із закритою кореневою системою дасть змогу підвищити приживлюваність створених лісових культур, запровадити механізацію усіх операцій технологічного процесу, а також продовжити строки садіння.

Висновки. Стан вирощування садивного матеріалу у ДП «Корюківське лісове господарство» можна вважати задовільним, а забезпеченість ним лісокультурних робіт – достатньою.

Стосовно агротехніки вирощування сіянців і саджанців, слід зазначити, що недостатня увага приділяється сівозмінам та системі застосування добрив. На розсадниках лісгоспу доцільно застосовувати сидеральний пар з вирощуванням на зелене добриво різних видів люпину, люпино-фацелієвої суміші, гороху зимуючого тощо, а також дотримуватися раціональної системи добрив.

Для підвищення економічної ефективності використання площі розсадників пропонується створити комбіновані шкілки, поєднанням різних видів вирощуваних рослин у межах однієї сівозміни, наприклад, у міжряддях деревних порід висаджувати кущові.

З метою задоволення робіт з відтворення лісів садивним матеріалом, доцільним було б розширити асортимент вирощуваних сіянців, у першу чергу, листяними породами. Також рекомендовано розширити сортимент лісового садивного матеріалу за рахунок вирощування сіянців і саджанців із закритою кореневою системою та запровадити вирощування мікоризованого садивного матеріалу.

Список літератури

1. Гордієнко М. І. Лісові культури / Гордієнко М. І., Корецький Г. С., Маурер В. М. – К. : Сільгоспосвіта, 1995. – 328 с.

2. Маурер В.М. Забезпеченість садивним матеріалом робіт з відтворення лісів в Україні: сучасний стан, проблеми та першочергові завдання / В.М. Маурер // Науковий вісник НУБіП України. – К., 2011. – Вип. 164, ч. 1. – С. 195–201.

3. Осмола М. Х. Лісові культури. Лісові розсадники : навч. посібник / Осмола М. Х. – К. : ІСДО, 1995. – 92 с.

4. Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві Державні санітарні правила ДСП 8.8.1.2.001-98 : затверджено Наказом Міністерства охорони здоров'я України № 1 від 03.08.1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=4151.

Отражено современное состояние древесного рассадничества ГП «Корюковское лесное хозяйство» и приведены пути усовершенствования агротехники выращивания и повышения рентабельности производства лесного посадочного материала.

Ключевые слова: питомник, посадочный материал, сеянцы, саженцы, агротехника выращивания.

The modern state of arboreal nurserys of SE «Koryukivske forestry» is reflected and ways of improvement of growing agrotechnics and increase of profitability of forest planting-stock production are resulted.

Keywords: nursery, planting-stock, seedlings, nursery transplants, agrotechnics of growing.